

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Gelis 04.11.2022
Published /Yayınlanma 30.12.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Çoban, S. (2022). İnfomal öğrenme ve yaşlılar. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(90), 2822-2828.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3372>

Selma ÇOBAN

<https://orcid.org/0000-0002-3895-1878>

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yetişkin Eğitimi Bölümü, Ankara / TÜRKİYE

İNFORMAL ÖĞRENME VE YAŞLILAR INFORMAL LEARNING AND ELDERLY

Issue/Sayı: 90

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

İnsanların yaşamını sürdürmesi, büyük ölçüde çevresindeki değişime uyum sağlama yeteneğine bağlıdır. Etkili uyum sağlama ise ancak öğrenme ile mümkün olmaktadır. Duruma uygun tepkide bulunma, çevreye nasıl uyum sağlayacağını öğrenme, genellikle yaşamı sürdürebilmek için temel bir koşuldur. Gelişen teknoloji ve bilgi çağında bireylerin var olabilmesi ve yaşam koşullarını iyileştirebilmesi için sahip olmaları gereken en önemli becerilerden biri yaşam boyu öğrenmedir. Öğrenme, yaşlılık döneminde aktif kalabilmeyi ve yetenekleri geliştirmeyi sağlamaktadır. Genelde resmi olmayan (informal) öğrenim, düzenli (organize) öğrenime katılımdan dikkate değer biçimde daha yaygın bulunmaktadır. Örgün öğrenimini uzun süre önce tamamlayan yaşlılar için informal öğrenme daha büyük önem kazanmaktadır. Makale informal öğrenmenin literatürüne ve yaşlıların yaşamındaki önemine odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme, İnfomal Öğrenme, Yaşlılar.

ABSTRACT

The survival of people largely depends on their ability to adapt to changes in their environment. Effective adaptation is only possible with learning. Reacting appropriately to the situation, and learning how to adapt to the environment, is often basic condition for survival. One of the most important skills that individuals need to have in order to exist and improve their living conditions in the developing technology and information age is lifelong learning. Learning enables one to stay active and develop skills in old age. In general, informal learning is considerably more prevalent than participation in regular (organized) learning. Informal learning gains more importance for the elderly who have completed their formal education a long time ago. The article focuses on the literature on informal learning and its importance in the lives of the elderly.

Keywords: Learning, Informal Learning, Elderly.

1. GİRİŞ

Teknolojik gelişmelerin ve değişimlerin hızı ve gündelik yaşam üzerindeki etkileri, öğrenilmesi gerekenlerin ve sahip olunması gereken becerilerin yapısını ve kapsamını değiştirmekte, yetişkinlerin bu değişimlere uyumunu zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle değişime uyum sağlamayı öğrenme, en temel gereksinimlerden biri haline gelmiştir. Bu durum, sürekli öğrenme ortamı yaratılmasını zorunlu hale getirmiştir. Sürekli öğrenme ortamının önemli bir parçasını da informal öğrenme oluşturmaktadır.

İnfomal öğrenmenin kapsamına ilişkin alan yazında farklı görüşler bulunmakla birlikte, informal öğrenmenin yetişkinlerin çoğunlukla eğitim kurumları veya merkezleri dışında, ev, işyeri veya sosyal çevre gibi bağlamlarda öğrendikleri bilgi, beceri ve tutumlar olarak kabul görmektedir. İnfomal öğrenme, her insanın evde, işte, eğlencede, gezerken, aile veya arkadaşların davranışlarından, gazete ve kitap okurken veya radyo dinlerken, film ya da televizyon izlerken, yani günlük yaşam etkinlikleri sonucunda, deneyimlerden ve yaşadığı çevreden bilgi, beceri ve tutum kazandığı bir yaşam boyu süreç olarak tanımlanmaktadır.

2. İNFORMAL ÖĞRENME

Birçok insan öğrenmeyi eğitim kurumlarının sunduklarıyla eşit tuttuğundan, pek çok yaygın öğrenme ve informal öğrenme tanınmaz hale gelmektedir (Merriam ve Kee, 2014: 138-139). Oysa Rogers'a (2007: 3) göre informal öğrenme genel olarak örgütlenmemiş ve çoğu zaman systemsiz olmasına rağmen, herhangi bir kişinin, üst düzeyde "eğitilmiş" olsa bile yaşam boyu öğrenmesinin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. İnfomal öğrenme insanlığın ilk ve en yaygın öğrenme biçimidir ve evde, sokakta, pazarda, işyerinde, kütüphanede, müzede, çeşitli kitle iletişim araçları yoluyla kendiliğinden gerçekleşen, yapılandırılmamış öğrenmelerdir (Miser, 2011: 44). Hayatın her anında gerçekleşebilen informal öğrenme, birçok araştırmacı tarafından tanımlanmıştır. Bu araştırmacıların bazılarının informal öğrenme tanımı şöyledir:

Golding'e (2011: 104) göre informal öğrenme, özel bir öğrenme ortamı dışında aileler, işyerleri, topluluklar ve boş zaman etkinlikleri aracılığıyla çeşitli sosyal bağlamlarda ve insanın günlük yaşamındaki her türlü etkinlik yoluyla gerçekleşen, bireylerin veya grupların aktivitelerinden ve ilgilerinden kaynaklanan öğrenme olarak kabul edilir.

Marsick ve Watkins (2001: 26) ise informal öğrenmeyi, insanların günlük yaşamında meydana gelen ve genellikle günlük hayatta başka bir şey yapmanın bir yan ürünü olarak gerçekleşen öğrenmeleri de içeren, niyete bağlı ancak yapılandırılmamış öğrenmeler olarak tanımlamaktadır. Yani informal öğrenme kasıtlıdır ancak yapılandırılmamıştır. İnfomal öğrenme öz-yönelimli öğrenme, ağ oluşturma, rehberlik, danışmanlık ve öğrenme ihtiyaçlarını gözden geçirme fırsatlarını içeren performans planlaması gibi örnekler ile oluşmaktadır.

Callanan, Cervantes ve Loomis (2011: 647) informal öğrenmeyi gönüllü, açık uçlu, esnek, organize bir eğitim programı ve organize bir yapıdan oluşmayan öğrenmeler olarak tanımlamaktadır. Genellikle öğrenme sonuçları açısından önceden belirlenmiş herhangi bir hedef olmaksızın kendiliğinden ve bilinçsiz olarak gerçekleşir.

Rogers (2007: 3) informal öğrenmeyi; herkesin günlük deneyimlerinden ve çevresinden (evde, işte, oyunda); aile ve arkadaşlarının tutumlarından, seyahatten, gazete ve kitap okumaktan; radyo dinlemekten, film veya televizyon izlemekten öğrendikleri olarak tanımlamaktadır. Rogers (2007: 7) ayrıca informal öğrenmenin daha geniş tanımını şöyle yapmıştır: "Hepimizin hayatımızın her gününde yaptığımız yapılandırılmamış, amaçsız ancak en kapsamlı ve en önemli parçası olan bütün tesadüfî öğrenmelerdir." Genel anlamda informal öğrenme, günlük durumlarda meydana gelen, kendi hızında ilerleyen ve gönüllü olarak gerçekleşen öğrenmelerdir.

Eraut (2000: 114) ise informal öğrenmeyi genellikle resmi olarak organize edilmiş bir öğrenme programı veya etkinliği içinde yer almayan veya sistematik olmayan her türlü öğrenmeyi tanımlamak için bir kategori olarak ele almaktadır.

Livingstone (1999: 2; 2001: 4) informal öğrenmeyi "aktivite içeren eğitim kurumlarının eğitim programı ile kurslar, atölyeler veya sosyal kurumlar tarafından sunulan eğitimsel faaliyetler dışında gerçekleşen anlayış, bilgi veya beceri arayışını içeren herhangi bir faaliyet" olarak tanımlamaktadır. Diğer bir deyişle, örgün ve yaygın eğitim kurumları ve programlarının eğitim programı dışında gerçekleşen tüm öğrenmeleri informal öğrenme kategorisine koymaktadır.

İnsanların doğal bir etkinliği olarak kabul edilen informal öğrenme süreci, Tough'a (2002: 2) göre, o kadar görünmez bir süreçtir ki insanların farkında olmadıkları sadece kendi öğrenmeleri değildir; diğer insanların öğrenmelerinin de farkındalığında değildir. İnfomal öğrenmenin gündelik hayatın doğallığında meydana gelmesi bu öğrenmelerin farkındalığını zorlaştırmaktadır. İşte, evde ya da toplumdaki gündelik etkinliklerin içinde olduğu için yetişkinler çoğunlukla bu etkinlikleri öğrenme olarak kabul etmemektedir. Buna karşın, işyerinde gerçekleşen öğrenmelerin büyük çoğunluğu informaldır (Merriam, Caffarella ve Baumgartner, 2007: 60).

Clover ve Hall (2000: 2) informal öğrenmenin örtük bir süreç olduğu vurgusunun aksine, informal öğrenmeyi eğitsel kurumların eğitim programı dışında meydana gelen fikir/anlayış, bilgi ya da beceri edinimini içeren etkinlik olarak tanımlamakta, bu etkinliğin kişiler tarafından bilinçli bir şekilde önemli bir öğrenme olarak tanımlanması nedeniyle, günlük algılardan ve genel sosyalleşmelerden farklılaştığını vurgulamaktadır.

UNESCO'nun Eğitim Programı Terminolojisi Sözlüğünde (2013: 31) ise "İnfomal öğrenme, kurumsal olmayan istendik (intentional) ve kasıtlı (deliberate) öğrenmedir. Organize edilmemiş ve

plansız öğrenme şeklidir. Aile içerisinde, iş yerinde, toplulukta, günlük yaşamda ve sosyal temelde gerçekleşen öğrenme aktivitelerini içerir.” şeklinde tanımlanmaktadır.

İnformal öğrenme ile ilgili yapılan bu tanımların ortak noktaları şu şekilde özetlenebilir;

- Doğal ortamda belli bir amaca ve plana bağlı kalmaksızın gelişen,
- Resmi eğitim kurumları ve programları tarafından hazırlanan eğitim programının dışında gerçekleşen,
- Kendi hızında ilerleyen ve gönüllü olarak gerçekleşen,
- Öğrenmenin gerçekleşeceği ortam ve zamanın önceden belirlenmediği, aile, iş yerinde, toplulukta, günlük yaşamda meydana gelen,
- Bireylerin veya grupların aktivitelerinden ve ilgilerinden kaynaklanan,
- Sosyal temelli öğrenmelerdir.

İnformal öğrenmenin en önemli özellikleri Ostrouch-Kaminska ve Vieira'ya (2015: 4) göre şunlardır: Günlük eylem ve etkinliklere gömülü olması, özellikle taklit ve gözlem yoluyla başkalarından öğrenmeyi içermesi, öğrenenin bilgi edinme sorumluluğunun ve resmi bir eğitim programının olmamasıdır. İnformal öğrenmeyi diğer öğrenme türlerinden ayırt eden önemli kriterler hem kişinin kendi inisiyatifiyle edindiği yeni bir bilgi, anlayış veya becerinin geriye dönük olarak tanınması hem de bu edinme sürecinin tanınmasıdır. Başka bir deyişle kişinin hem öğrendiğinin farkında olması hem de öğrenme niyetinde olmasıdır.

İnformal öğrenmeyi diğer öğrenme türlerinden ayıran bu kriterler aynı zamanda üç tür informal öğrenme öneren Schugurensky'nin informal öğrenme tipolojisi ile de tutarlıdır. Schugurensky (2000: 2), insanların günlük yaşamlarında farklı şekillerde gerçekleşen bu öğrenmeleri öğrenenin öğrenme niyetine ve bu öğrenme deneyimi sırasındaki farkındalığına dayanan bir informal öğrenme sınıflandırması kullanmıştır ve ona göre üç tür informal öğrenme şekli bulunmaktadır. Bunlar; öz-yönelimli öğrenme- hem kasıtlı hem de bilinçli (farkındalık); tesadüfi öğrenme -kasıtsız ve bilinçli (farkındalık); ve sosyalizasyon/örtük öğrenme-kasıtsız ve bilinçsizdir.

Schugurensky'ye (2000: 3) göre öz-yönelimli öğrenme çok yüksek içsel motivasyona sahip, kaynak bulma ve öğrenme sürecini yönlendirmede oldukça özerk olan bireyler arasında yaygındır ve bir eğitimci yardımı olmadan birey tarafından üstlenilen öğrenme projelerini tanımlamaktadır. Tesadüfi öğrenme, bir öğrenenin “daha önce deneyim dışında bir şey öğrenme niyetinde olmadığı, ancak deneyimden sonra bazı öğrenmelerin gerçekleştiğinin farkına vardığı” durumlarda ortaya çıkar. Sosyalleşerek/ örtük öğrenme ise (ayrıca sözsüz öğrenme olarak adlandırılır- tacit learning) yaşam boyunca ve hayatın her alanında gelişen değerlerin, tutumların, davranışların ve becerilerin farkında olmadan içselleşmesi sürecini nitelemektedir.

Noy, James ve Bedley (2016: IV) bu öğrenme türlerini Schugurensky'nin tanımlamasına benzer olarak tanımlamışlardır;

- Öz-yönelimli öğrenme: Öğrenenlerin aktif olarak inisiyatif alarak kendi kendilerine bir bilgi aradığında ortaya çıkar.
- Tesadüfi öğrenme: Herhangi resmi bir yapı olmadan günlük olayların normal seyrinde meydana gelen, ancak öğrenenin öğrenme deneyimi gerçekleşmeden önce öğrendiğinin farkında olmadığı öğrenmedir.
- Örtük öğrenme: Bireyin farkındalığının ötesinde gerçekleşen ve bilgiyi bilgiye dönüştürmek için öğrenenin bilişsel çevrelerine dayanan öğrenmedir.

Ayrıca Noy ve arkadaşları (2016: 22) informal öğrenmenin çok çeşitli ve farklı öğrenme türlerini kapsadığını belirtmekte ve öğrenme formalitesinin sürekliliği boyunca meydana gelen çeşitli öğrenme türlerinin “organize edilmiş informal öğrenme” ve “günlük yaşam içinde informal öğrenme” kapsamında olduğunu öne sürmektedir. Organize edilmiş informal öğrenme, bir öğretim programı ve öğretim görevlisi tarafından organize edilmiş, ancak resmi bir yeterlilik belgesi sunmayan ve bir dizi öğrenme deneyimi içeren geniş bir kategoridir. Organize edilmiş informal öğrenmeye örnek olarak, işverenlerin sunduğu işyeri eğitimleri; staj veya işbaşı eğitimi gibi iş temelli öğrenme deneyimleri

verilmektedir. Organize edilmiş informal öğrenme; kredisiz öğrenmeyi, iş temelli öğrenmeyi, gönüllülük ve hizmet öğrenimini, uygulama topluluklarını, danışmanlık ve koçluğu kapsamaktadır.

Günlük yaşam içinde informal öğrenme, iş ve/veya yaşam deneyimleri bağlamında ortaya çıkan öğrenmeyi içerir. Şöyle ki (Noy ve ark, 2016: 41-44): Günlük yaşam içinde informal öğrenme, formalitesinin devamlılığındaki birkaç önemli nitelikte tanımlanabilir. Birincisi, süreç öğrenen tarafından yönlendirilir ve bu süreç örgün öğretimden değil bağlamdan kaynaklanır. Bir diğeri ise, günlük yaşam içinde informal öğrenme, uygulamalar ve süregelen deneyimlere dayalıdır; yerleşmiş bir bilgi birikimine dayalı kodlanmış bir eğitim programı bulunmamaktadır ve bir kurumda gerçekleşmemektedir. Günlük yaşam içinde informal öğrenmenin üç türünden söz edilebilir: Öz-yönelimli öğrenme, tesadüfi öğrenme ve örtük öğrenme. Diğer günlük informal öğrenme türlerinin aksine, öz-yönelimli öğrenmede öğrenen kasıtlı olarak bir öğrenme deneyimi aradığında ve bu deneyimin ne zaman gerçekleştiğinin farkında olduğunda gerçekleşir. Tesadüfi öğrenmede, öğrenen deneyimden önce öğrenmenin gerçekleşeceğini farkında değildir. Örtük öğrenme veya sosyalleşme ile öğrenen kasıtlı olarak öğrenmeyi aramaz ve öğrenme gerçekleştikten sonra da farkındalığı yoktur (Noy ve ark, 2016: 42-44).

İnformal öğrenme genellikle resmi ve didaktik öğrenmeye bir alternatif olarak ele alınsa da informal öğrenmeyi organize eden bazı ortak özellikler bulunmaktadır. Rogoff, Callanan, Gutierrez ve Ericksn göre bu özellikler şunlardır (2016: 359):

“İnformal öğrenme etkileşimlidir ve anlamlı aktivitelere gömülüdür.

Sosyal etkileşim ve faaliyetler yoluyla öğrenenlere rehberlik sağlar.

Konuşmalarla öğrenme sohbet ortamındadır ve didaktik değildir.

Katılım, bireysel inisiyatif, ilgi ve seçim üzerine kuruludur.

Değerlendirme, dış amaçlar için değil, aktiviteyi desteklemek için yapılır.

Katılımcılar, mevcut bilgi ve becerilerini geliştirir ve ayrıca yenilik yaparak yeni fikirler ve beceriler geliştirir.”

Benzer olarak Callanan ve arkadaşları da (2011: 647) informal öğrenmeyi örgün öğrenmeden ayıran ve organize eden ortak özelliklerinin didaktik olmaması, yüksek düzeyde işbirlikçi olması, anlamlı etkinliklere gömülü olması, öğrenenin ilgisi veya seçimiyle başlatılması (dış talepler veya gereksinimlerden kaynaklanmak yerine) ve dışsal değerlendirmeyi içermemesi olduğunu belirtmektedir. İnformal öğrenmenin bu ortak özellikleri dışında informal öğrenme ortamlarına da atıfta bulunan Rogoff ve arkadaşlarına (2016: 358) göre informal öğrenme ortamlarının tümü; öğrenenlere rehberlik etmekte, yeni gelenlerin de katkıda bulunduğu sosyal etkileşim yoluyla yönlendirmekte, mevcut bilgi ve becerileri yenilemekte ve yeni bilgi ve becerileri de öğrenmeyi içermektedir.

3. İNFORMAL ÖĞRENMENİN YAŞILAR İÇİN ÖNEMİ

İnformal öğrenmeler yaşlılık döneminde, değişen fiziksel, biyolojik ve sosyal koşullara uyum sağlamak açısından önemlidir. Çünkü yaşlı yetişkinlerin serbest zaman, emeklilik, sağlık, ölüm, barınma ve finans gibi yaşa bağlı durumlarla başa çıkma becerilerine ihtiyaçları vardır (Duay ve Bryan 2008: 1070). Örneğin, yaşlı yetişkinlerin sağlık faaliyetleri veya mali işler konusundaki bilgilerini ve performanslarını artırarak, sosyal refah programlarına bağımlılıklarını azaltmak ve yaşam kalitelerini artırmak mümkün olabilir ve Boulton -Lewis'e (2010: 215) göre bunun yolu yaşam boyu öğrenmeden geçmektedir, yaşam boyu öğrenme yaşlıların teknolojik ve bilimsel gelişmelere ayak uydurmalarını ve fiziksel, sağlık ve sosyal ilişkiler alanlarında kendine güvenlerini, kendi kendine yeterliliklerini ve baş etme stratejilerini arttırmalarını, yaşam kalitelerini korumalarını sağlayacaktır. Yaşlanma nedeniyle yaşlıların kendileri, fiziksel, psikolojik özellikleri ve geçmiş deneyimleri nedeniyle farklı ve daha heterojen bir gruptur, bu nedenle informal öğrenmeye veya tesadüfi öğrenmeye katılmaya uygundur (Lin ve Lee, 2014: 132). Yaşlılar açısından informal öğrenme araçsal bir öğrenmedir ve ayrıca amaca yönelik bir araçtır, informal öğrenmenin amacı ise yaşlılar için örgün öğrenmedeki gibi bilginin kendisi değil, yaşlıların belli bir ihtiyacını karşılama veya yaşamlarındaki bir soruna çözüm getirmektir (Bancheva ve Ivanova, 2015: 160).

Genel olarak yaşlılar, resmi bir eğitim programı ile öğrenmeyi aceleye getirmek yerine kendi hızında öğrenme sağlayan ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılayan bir öğrenme ortamında, özellikle de yeni bir

teknolojiyi kullanmak gibi alışılmadık bir durumla karşılaştıklarında öğrenmeyi tercih etmektedir (Brockett, 1985: 211). Yaşlı insanların kimlikleri ve hayattaki amaçları artık istihdama bağlı olmadığından (Merriam ve Kee, 2014: 139) ve öğrenme ihtiyaçları günlük aktiviteleri ile ilgili olduğundan dolayı öğrenme ihtiyaçları da farklılık göstermektedir (Lin ve Lee, 2014: 132). Yaşlı yetişkinlerin örgün, örgün olmayan öğrenme ortamları aracılığıyla ele alınabilecek bir dizi öğrenme ihtiyacı bulunmaktadır. Bunlar; okuryazarlık, özellikle 21. yüzyılın bilgisayar ve medya okuryazarlığı, sağlık, kişisel ilgi alanları, bakıcılık, eğlence ve seyahat, bilişsel gelişim gibi ihtiyaçlardır. Yaşlıların çoğu hayatları, aileleri veya gelecekları için hiç bilmedikleri veya kendileri için anlamsız bir şeyi öğrenmeye pek ilgi duymazlar, ancak konu yaşamlarıyla ilgili görüldüğünde bu yeni konuları öğrenmeye ilgi duyarlar (Duay ve Bryan, 2008: 1082). Yaşlılar yaşamlarıyla ilgili bu öğrenme ihtiyaçlarını karşılayabilmek için informal öğrenme ortamlarını kullanabilmekte veya eğitim ve öğrenme deneyimleri sağlayan programlara katılabilmektedir.

Yaşlıların, öğrenme deneyimleri sağlayan programlara katılmasının fiziksel, zihinsel ve psikolojik avantajları da bulunmaktadır. Ancak bu avantajlara rağmen yaşlı yetişkinler öğrenme programlarına toplam yetişkin nüfus içinde çok düşük oranlarda katılım sağlamaktadır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri hane halkı araştırmasına göre; 2001 yılında 65 yaş üstü yetişkinlerin sadece %22'si eğitim ve öğrenme fırsatlarına katılırken, 41 ile 50 yaş arasındaki yetişkinlerin %55'i ve 51 ile 65 yaş arasındaki yetişkinlerin %41'i eğitim ve öğrenme fırsatlarına katılmışlardır (National Center for Education Statistics, 2004: 12). Bir başka örnek de 2015 yılında İngiltere'de yapılan "Yetişkinlerin Öğrenmeye Katılım Anketi" araştırması; bu araştırmanın sonuçlarına göre 65 ila 74 yaş arasındaki yaşlıların yaklaşık %20'sinin, 75 yaş ve üzerindeki yaşlıların %12'sinin öğrenme faaliyetlerine katıldığı tespit edilmiştir (National Institute of Adult Continuing Education, 2015: 4). Yaşlandıkça öğrenme programlarına katılımın azalması fiziksel ve bilişsel yeteneklerdeki değişikliklerin yanı sıra, yaşlı yetişkinlikle ilişkili yaşam olayları ve geçişler, yaşamın ileriki dönemlerinde öğrenmenin genç yetişkinlikteki öğrenmeden önemli ölçüde farklı olması ile açıklanabilir (Kim & Merriam, 2004: 446). Çünkü genç ve yaşlı yetişkinler arasında öğrenme programlarının tasarımını ve sunumunu etkileyen bir dizi fiziksel, bilişsel, sosyokültürel ve motivasyonel farklılıklar bulunmaktadır (Duay ve Bryan, 2008: 1071). Bu nedenle örgün öğrenme ortamlarına daha az katılan yaşlıların, günlük yaşamları içinde gerçekleşen informal öğrenmelerden daha fazla yararlandıkları ve öğrenmelerinin çoğuna bu sosyal ortamlara katılmaları ile ulaştıkları söylenebilir. Çünkü yaşlılık döneminde birçok sorunla karşılaşabilen yetişkinler için informal öğrenme, ulaşması kolay ve ideal bir öğrenme yoludur.

Örgün öğrenme ortamlarına uzak olan yaşlılar genel olarak toplumsal gruplar/ sosyal ortamlar aracılığıyla ihtiyaçları olan öğrenmelere ulaşmaktadır. Toplumsal gruplar resmi eğitimden ziyade uygulama topluluklarına benzemektedir ve bu gruba ait olmanın faydaları arasında akranların tanınması, bilgi ve becerilerin paylaşılması, becerilerin ve uzmanlığın kullanılması ve genişletilmesi, problemlerin üstesinden gelmede daha fazla güven oluşması ve benzer düşünen insanlarla birlikte olmanın getirileri yer almaktadır ki bu gruplardaki serbest zaman etkinlikleri, sadece belirli beceriler oluşturmak için değil, aynı zamanda bireyler tarafından algılanan iyi oluşa yardımcı olan tutumlar ve stratejiler geliştirmek için açık veya örtük öğrenme fırsatları sunmaktadır (MacKean ve Abbott-Chapman, 2011: 228). Toplulukta gerçekleşen etkinlikler aktif katılan yetişkinler için informal öğrenme kaynakları olmakta ve çoğunlukla bir müzeyi ziyaret ederken, bir konferansa katılırken, halka açık bir yerde veya akran ortamında oluşmakta ve herhangi bir sertifika veya ödül beklentisi olmaksızın özgürce ortaya çıkmaktadır (Komşu ve Samırkaş Komşu, 2019: 269).

Topluluk temelli gruplar aile, akranlar, akrabalar, arkadaşlar, oyun grubu, gezi grubu, dernekler ve odalar gibi gruplardır ve bu gruplar içinde yürütülen ve informal öğrenme için fırsatlar sağlayan etkinlikler, "birlikte çalışma deneyimi yoluyla üyelerin bilgiyi edindiği, paylaştığı ve birleştirdiği bir öğrenme sürecidir" (MacKean, 2017: 187). Sfard (1998: 6), bu öğrenme sürecini, "Bir konuyu öğrenmek için belirli bir topluluğa üye olmak, öğrenme konusunda daha büyük bir bütünün parçası olmak." şeklinde tanımlamakta ve yaşlılar için yaşlıları tarafından yönetilen bu gruplarda, vurgunun kazanımdan ziyade öğrenme üzerine olduğunu belirtmektedir. Bu gruplara katılım yaşlı insanların teknoloji, yaşam tarzı, finans ve sağlık gibi konulardaki değişikliklere uyum sağlamasına da olanak sağlar (Boulton-Lewis, 2010: 214). Çünkü informal öğrenme, yalnızca kişisel değişimle değil, günümüzde yaşama egemen olan hızlı çevresel ve teknolojik değişimle başa çıkmak içinde önemliyken, akran gruplarında bulunan öğrenme şekli – informal, katılımcı, etkileşimli, gruptaki katılımcıların yaşam deneyimlerini ve farklı kapasitelerini tanıyan ve saygı duyan – yaşam becerilerinin öğrenilmesine ve başa çıkma stratejilerinin başkalarıyla paylaşılmasına uygun

olduğundan, akranlar değişimle nasıl başa çıktıklarını ve bu çağda başarılı bir şekilde yaşadıklarını hem deneyimsel hem de başkalarını gözlemleme yoluyla informal olarak öğrenmektedir (MacKean, 2017: 197-198).

Yaşlılar, topluluk temelli gruplara katılımın güven oluşturduğunu, yeni insanlarla tanışmak ve yeni bilgiler edinmek için fırsatlar sağladığını bildirmektedir (Jenkins ve Mostafa, 2012: 9). Yaşlıların katılımıyla yeni bilgilere ulaşması yeni informal öğrenmelere ulaşması anlamı taşımaktadır. Golding'in (2011: 110) yaşlı erkeklerin topluluk içinde gelişen informal öğrenmelerinin etkinliğini araştırdığı çalışmada, topluluktaki her yaştan olan diğer katılımcıların, topluluktaki yaşlı erkeklerin paylaştığı yaşam deneyimlerinden hem kendi refahları ve diğer katılımcıların refahı hem de toplum refahı için yararlandıklarını ve kendilerine faydalı olan becerileri informal olarak öğrendiklerini tespit etmiştir.

4. SONUÇ

Genel olarak plansız, sistemsiz, resmi bir belgesiz ve tesadüfi öğrenme olarak tanımlanabilecek informal öğrenme, örgün eğitim sistemine göre daha çeşitli ve etkili öğrenme ortamları, öğrenme alanları ve öğrenme materyalleri sunmaktadır. Bütün yaşlılar bu tür öğrenmelere en kolay yoldan; medyayı takip ederek, gazete veya kaynak okuyarak, radyo dinleyerek veya televizyon programların da yapılan tartışmalar ve açıklamaları izleyerek, akranlar ile bir araya gelerek, yakınları ile bir araya gelerek ve seyahat ederek ulaşabilmektedir. Örgün eğitimlerini uzun bir süre önce tamamlamış olan yaşlı yetişkinler, kendileri için güncel ve kritik öneme sahip konular hakkındaki öğrenmeleri genellikle okul dışı bir ortam olan informal öğrenme yoluyla gerçekleştirmektedirler.

KAYNAKÇA

- Bancheva, E. & Ivanova, M. (2015). Informal Learning in the Workplace: Gender Differences. Joanna Ostrouch-Kaminska and Cristina C. Vieira (Eds.), *Private World(s) Gender and Informal Learning of Adults* içinde (s. 157-182). The Netherlands: Sense.
- Brockett, R. G. (1985). The Relationship Between Self-Directed Learning Readiness and Life Satisfaction Among Older Adults. *Adult Education Quarterly*, 35 (4), 210-219.
- Boulton-Lewis, G. (2010). Education and Learning for the Elderly: Why, How, What. *Educational Gerontology*, 36 (3), 213-228.
- Callanan, M. Cervantes, C. and Loomis, M. (2011). Informal learning, *WIREs Cognitive Science*, 2 (6), 646-655.
- Clover, D.E. & Hall, B.L. (2000). In Search of Social Movement Learning: The Growing Jobs for Living Project. *NALL WALL Working Paper*, 18, 1-20.
- Duay, D. L. & Bryan, V. C. (2008). Learning in Later Life: What Seniors Want in a Learning Experience. *Educational Gerontology*, 34 (12), 1070-1086.
- Eraut, M. (2000). Non-formal Learning and Tacit Knowledge in Professional Work. *British Journal of Educational Psychology*, (70), 113-136.
- Golding, B. G. (2011). Social, Local, and Situated: Recent Findings About the Effectiveness of Older Men's Informal Learning in Community Contexts. *Adult Education Quarterly*, 61(2), 103-120.
- Jenkins, A. & Mostafa, T. (2012). *Learning and Wellbeing Trajectories Among Older Adults in England*. London: BIS.
- Kim, A. & Merriam, S. B. (2004). Motivations for Learning Among Older Adults in a Learning in Retirement Institute. *Educational Gerontology*, (30), 441-455.
- Komşu, U. C. & Samırkaş Komşu, M. (2019). Touristic Experience and Perceptions of Elderly People and Evaluation of These Experiences From Informal Learning Perspective: Case Of Erdemli. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 10 (35), 265-281.
- Lin, Y. & Lee, P. (2014). Informal Learning: Theory and Applied. *International Journal of Business and Commerce*, 3(5),127-134.
- Livingstone, D.W. (1999). Exploring the icebergs of adult learning: Findings of the first Canadian survey of informal learning practices. *CJSAE*, 13 (2), 49-72.

- Livingstone, D.W. (2001). Adults' informal learning: definitions, findings, gaps and future research. *NALL Wall Working Paper*, 21,1-49.
- MacKean, R. & Abbott-Chapman, J. (2011). Leisure activities as a source of informal learning for older people: The role of community-based organisations. *Australian Journal of Adult Learning*, 51(2),226-247.
- MacKean, R. (2017). *Staying Connected: Peer-run Community Organisations and their Contributions to Older People's Perceived Health and Wellbeing*. Thesis of PhD, University of Tasmania, Australia.
- Marsick, V. & Watkins, K. (2001). Informal and Incidental Learning. *New Directions For Adult And Continuing Education*, (89), 25-34.
- Merriam, S.B. Caffarella, R.S.& Baumgartner, L.M. (2007). *Learning in adulthood (Third Edition)*, San Francisco: Jossey-Bass.
- Merriam, S.B. & Kee, Y. (2014). Promoting Community Wellbeing: The Case for Lifelong Learning for Older Adults. *Adult Education Quarterly*, 64(2), 128-144.
- Miser, R. (2011). Yaşamboyu Öğrenmenin Bir Bileşeni: İnfomal Öğrenme. *Yeniden İmece*, 8(29), 44-46.
- National Center for Education Statistics. (2004). *Participation in Adult Education and Lifelong Learning: 2000-01*. U.S. Department of Education Institute of Education Sciences.
- National Institute of Adult Continuing Education (2015). *2015 NIACE*. Adult Participation in Learning Survey: Headline Findings.
- Noy, M. V., James, H. & Bedley, C. (2016). *Reconceptualizing Learning: A Review of the Literature on Informal Learning*. New Jersey: Rutgers.
- Ostrouch-Kaminska, C. & Vieira, C. C. (2015). Research On The Education And Learning Of Adults. Joanna Ostrouch-Kaminska and Cristina C. Vieira (Eds.), *Private World(s) Gender and Informal Leraning of Adults* içinde (s. 1-14). The Netherlands :Sense.
- Rogers, A. (2007). Looking Again at Non-Formal and Informal Education - Towards A New Paradigm. Mustafa Kamil (Ed.), *Appeal Of Non Formal Education Paradigm* içinde (1-9),Tsukuba: CRICED.
- Rogoff, B., Callanan, M., Gutierrez, K. D. & Ericksn, F. (2016). The Organization of Informal Learning. *Review of Research in Education*, (40), 356-401.
- Schugurensky, D. (2000). The Forms of Informal Learning: Towards a Conceptualization of the Field. *NALL Wall Working Paper*, 19,1-7.
- Sfard, A. (1998). On Two Metaphors for Learning and the Dangers of Choosing Just One. *Educational Researcher*, 27(2), 4-13.
- Tough, A. (2002). The Iceberg of Informal Adult Learning. *NALL Wall Working Paper*, 49, 1-8.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO] (2013). *Glossary of Curriculum Terminology*. Switzerland: UNESCO.